

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Utmaningar och svårigheter vid bedömning i etik inom religionskunskap

- En litteraturstudie om religionskunskapslärares arbete samt utmaningar vid bedömning i etik

KURS: *Självständigt arbete för grundlärare 4-6, 15hp*

PROGRAM: *Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i grundskolan årskurs 4-6*

FÖRFATTARE: *Daniella Annerhult, Elin Hagelberg*

HANDLEDARE: *Helena Anderström*

EXAMINATOR: *Jennie Ahlgren*

SAMMANFATTNING

Daniella Annerhult, Elin Hagelberg

Utmaningar och svårigheter vid bedömning inom etik

Challenges And Difficulties In Assessing Ethics

Antal sidor: 24

Denna uppsats syftar till att undersöka hur lärare i årskurs 4-6 arbetar med bedömning i etik inom religionskunskap. Frågor som kommer besvaras sker genom att titta på tidigare forskning som har gjorts inom området. För att skapa en förståelse hos läsaren inom ämnet presenteras i bakgrunden en beskrivning av läroplanen samt vilka specifika kunskapskrav det finns i religionskunskapen för etik, lärarens roll vid betygsättning, olika bedömningsformer samt syftet med bedömning. Vidare diskuteras val av den metod som använts i studien samt vilka urval som gjorts vid informationssökningen. Studiens resultat visar på att det finns svårigheter för lärare vid bedömning av sina elever när det kommer till etik. Det framkommer också genom olika studier att lärarna upplever att de inte har tillräckligt med kunskap vid bedömning inom ämnet och att det bedömningsstöd som ges är vagt då det är tolkningsbart.

Nyckelord: Bedömning, Etik, Lärare och Etik, Lärare och Bedömning, SO, Formativ bedömning, Summativ bedömning

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	3
2.1 En ny skolreform	3
2.2 Religionskunskapens styrdokument	3
2.3 Bedömningsformer	4
3. Syfte	6
4. Material och metod	7
4.1 Val av metod	7
4.2 Databaser	7
4.3 Sökord och sökstrategi	8
4.4 Urvalskriterier	8
4.5 Dataanalys	9
5. Resultat	11
5.1 Lärarnas beskrivningar av etik och bedömning	11
5.1.1 Två dimensioner av skolans ansvar	12
5.1.2 Bedömning av ett moraliskt dilemma	13
5.2 Utformning av bedömning	14
5.3 Bedömningens ändamål och användning	14
5.4 De nationella proven i religionskunskap	15
5.5 Utmaningar vid bedömning av öppna essäfrågor	16
6. Diskussion	17
6.1 Metoddiskussion	17
6.2 Resultatdiskussion	18
6.3 Slutsats	21
Referenser	22
Bilagor	25

1. Inledning

Under vår utbildning på lärarprogrammet vid Jönköpings universitet deltog vi i en kurs i religionskunskap. I kursplanen för religionskunskapsämnet är etik en central del och innefattas av ett centralt innehåll, syfte och kunskapskrav. Under våra senaste två VFU-perioder har vi undervisat i etik och upptäckt svårigheter samt utmaningar i att bedöma i etik och vad som förväntas av oss som blivande lärare.

Bedömning i etik är en stor utmaning för lärare då de ska bedöma de kognitiva färdigheter som eleverna visar samtidigt som de måste förhålla sig till värdegrunden. Detta leder till att det finns en risk att kunskapsområdet i etik kan vara utsatt för kritisk reflektion samtidigt som etik utgör den värdegrund som skolan ska föra vidare till eleverna. Bedömningen av hur väl eleverna lyckas hantera kunskapsinnehållet är jämförbart med andra färdigheter som eleverna ska utveckla i skolan. Målsättningen borde även vara att eleverna rustas som etisk goda medborgare vilket i sin tur vilar på en uppfattning om att kunskap i etik också bidrar till bättre handlingsval och förhållningssätt ur etisk synpunkt. Detta bidrar till att lärarna ställs inför om de ska göra en helhetsbedömning angående hur eleverna hanterar etiska frågor eller om de ska bedöma mer målinriktade färdigheter. I skolans styrdokument står det både om att ”lära i etik” och ”lära om etik”, vilket då inriktar sig på både holistiska bedömningar samt mer målinriktade bedömningar (Franck, Osbeck & Brömssen, 2016, s. 237ff).

Inom religionskunskapsämnet i etik behandlas etiska begrepp, etiska modeller, moraliska frågor, människosyn inom religioner och livsåskådningar samt föreställningar om det goda livet (Skolverket, 2011a). Etik bygger på värderingar och det är vår etik samt moral som talar om för oss vilka handlingar som är rätt eller fel. Det är viktigt att poängtera för eleverna att skilja på det som är rätt för en person inte behöver innebära att det är rätt för alla. Dessa frågor är starkt styrda av personliga ställningstaganden och det är därför viktigt att eleverna resonerar samt reflekterar (Franck & Löfstedt, 2015, s.19ff).

De gemensamma riktlinjer för etik och skolans värdegrund riskerar att göra det svårt för lärare att utföra sin arbetsuppgift när det kommer till bedömning i etik. Vi vill därför genom detta

examensarbete undersöka mer om hur lärare går tillväga för att bedöma i etik genom att titta på tidigare forskning som har gjorts inom området.

2. Bakgrund

I detta kapitel redogörs för hur den nya skolreformen har påverkat undervisningen samt bedömningen när det kommer till religionskunskap och etik (kap. 2.1). Vidare beskrivs hur de aktuella styrdokumenterna inom religionskunskap behandlar etik (kap. 2.2). Kapitlet avslutas med en beskrivning av olika bedömningsformer (kap. 2.3).

2.1 En ny skolreform

En ny skollag trädde i kraft 2011 vilket betyder att den gamla läroplanen LPO 94 ersattes. Detta har inneburit en del förändringar i kursplanen som lärare har fått ta hänsyn till. Till skillnad från LPO 94 där samhällsorienterande ämnen bedömdes som ett block har nya reformer skrivits och i LGR11 är de samhällsorienterande ämnen indelade i fyra block där en utav dem är religionskunskap. Vid lagens förändring tillkom också ett nytt betygssystem där eleverna idag får sitt första betyg redan i årskurs 6 istället för i årskurs 8. Tanken med den nya lagen är att eleverna ska få en mer likvärdig utbildning på grund av tydligare kursplaner. Syftet med de nya kursplanerna är också att ge ökat stöd för lärare vid bedömning av elevernas kunskapsutveckling (Prop. 2008/09:87, s. 11ff). Detta har bidragit till att religionskunskapsundervisningen i Sverige är av stort intresse för regeringen samt forskare och har därmed involverat både politisk och didaktisk debatt. Frågan om hur undervisning i religionskunskap bör utföras har följt skolan i många år och är därför ett fängslande forskningsområde (Franck & Löfstedt, 2015, s 19f). Trots att undervisning i religionskunskap alltid har varit av intresse har inte etik uppmärksamats på samma sätt som det gör idag. Den typ av etik som lyfts fram i undervisningen innefattar vardagssituationer som ligger till grund för etisk reflektion och argumentation (Franck et al, 2016, s.248).

2.2 Religionskunskapens styrdokument

Etiken samt värdegrunden har i vår tid en central roll i skolan, det finns flera olika typer av etik men den som behandlas i skolan kallas för existentiell etik. Denna typ av etik handlar mer specifikt om olika normer och regler i vardagen, mänskliga rättigheter, elevernas rättigheter, moraliska frågor, föreställningar om rätt och fel samt vad det kan innebära att göra gott. Denna

etik används i skolan för att framskriva individens frihet, rättigheter och vikten i att gestalta dessa värden (Franck, 2013, s.81ff). Till följd av den mångkulturella skolan som vi har idag så utgår undervisning i etik från individen själv samt personliga ställningstagande när det kommer till rätt och fel (Franck, 2013, s.92ff). Vårt examensarbete inriktar sig mot den etik som är specifik för årskurs 4-6 i den svenska skolan. I kursplanen för årskurs 6 står det att:

Eleven kan föra enkla resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som hör till ämnet och använder etiska begrepp på ett fungerande sätt (Skolverket, 2016, s.211).

Syftet med undervisningen i etik är att eleverna ska ges förutsättningar att reflektera över sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om att analysera och ta ställning i etiska samt moraliska frågor (Skolverket, 2016, s.206). I det centrala innehållet för etik framkommer det att undervisningen ska innefatta några etiska begrepp, vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identitet och roller samt frågor om vad ett bra liv kan innebära (Skolverket, 2016, s.209). Ett mer långsiktigt mål med religionskunskapsundervisningen i etik är att bidra till att eleverna utvecklar förmågan att handla ansvarsfullt i relation till sig själva och sin omgivning (Skolverket, 2011a, s.27).

2.3 Bedömningsformer

Bedömning kan ses som en process där lärare samlar information och värderar elevernas kunskaper samt färdigheter. Den data läraren samlar in kommer sedan att ligga till grund för olika typer av beslut. Det som bedöms kan variera mellan en mängd olika former som exempelvis kan vara prov, klassrumsaktiviteter samt skrivuppgifter. Syftet med bedömningen är avgörande för vilken bedömningsform läraren väljer att använda sig av, de två vanligaste bedömningsformerna är summativ och formativ. I sammanhanget kommer vi välja att göra en uppdelning mellan formativ och summativ bedömning för att på ett enklare sätt kunna skilja dem åt. I den formativa processen måste bedömningen ske medvetet och på ett pedagogiskt sätt. Därför används formativ bedömning som underlag för att fånga och följa elevernas kunskaper vid en bedömning under en hel arbetsprocess. Formativ bedömning kan ha flera olika syften exempelvis ge läraren information om elevens kunnande och ge återkoppling för att föra lärandet framåt (Skolverket, 2011b, 17ff). Formativ bedömning är ett effektivt redskap för att

hjälpa eleverna till att utvecklas mot undervisningens mål. Fördelen med att använda sig av formativ bedömning i undervisningen är att läraren inte allt för sent upptäcker om eleven inte uppnår kunskapskraven. Genom att genomföra kontinuerliga bedömningar som en del i undervisningen är det enkelt att se vart eleven befinner sig i förhållande till målen och kan därefter kartlägga undervisningen för att kunna göra justeringar inför en ny undervisningsfas (Jönsson & Odenstad, 2014, s.12). När eleverna bedöms summativt handlar det främst om att summera elevers kunskaper genom ett betyg eller skriftligt omdöme. Den formativa bedömningen kan användas som underlag vid en summativ bedömning och de olika bedömningsformerna behöver därför inte stå i motsatsposition till varandra. Ett bedömningsunderlag som har ett summativt syfte brukar vanligtvis ske i bemärkelsen att utgöra en lägesrapport baserad på skriftliga omdömen. Den summativa bedömningen beskriver prestationer i förhållande till kunskapskraven (Skolverket, 2011b, s.17ff). Vi kommer under vårt examensarbete framförallt studera summativ och formativ bedömningen var och en för sig.

3. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur lärare bedömer elever i religionskunskap med inriktning mot etik. Detta syfte vill vi uppfylla genom att besvara följande frågeställningar:

- Hur utformas och används olika bedömningsformer i etik?
- Vilka utmaningar beskriver lärare med bedömning i etik?

4. Material och metod

I detta kapitel redogörs för vårt val av metod samt vad en litteraturstudie innebär (4.1). Sedan presenteras valet av databaser (4.2) samt vårt tillvägagångssätt vid informationssökning (4.3). Vidare förklaras för vilka urval samt avgränsningar som har gjorts av litteraturen (4.4). Slutligen beskrivs de utvalda källorna som används i analysprocessen (4.5).

4.1 Val av metod

En studies syfte avgör vilken metod man väljer att använda sig utav. Vi vill sammanfatta och sammanställa befintlig kunskap och forskning för kunskapsområdet. Därför har vi valt att göra en litteraturstudie. En litteraturöversikt är en relevant metod att använda sig av för att få en överblick över befintlig forskning inom det valda området. En litteraturstudie innebär att man systematisk, metodiskt och kritiskt granskar litteratur utifrån ett vetenskapligt syfte. Litteraturen som granskas i en litteraturstudie består av vetenskaplig litteratur, alltså vetenskapliga publikationer (Friberg, 2012, s.44). I vårt examensarbete kommer vi använda oss av doktorsavhandlingar, en rapport, bokkapitel och artiklar i vetenskapliga tidskrifter.

4.2 Databaser

Valet av databaser föll främst på primo då forskning om betyg och bedömning är relativt begränsat (Jansson, 2011, s.12). Forskning om bedömning i etik för årskurs 4-6 är tämligen nytt och antalet träffar blir därför i ett litet antal. Eftersom vi ville bredda vårt sökningsfält för att få fler träffar är primo en bra sökningsbas då den söker i alla texter som Jönköpings universitet har tillgång till. Vi har också använt oss av ERIC då vi ville få med studier som behandlar vårt valda ämne som är gjorda i andra länder än i Sverige. I de källor som vi fann intressanta granskades referenslistan för att finna andra relevanta publikationer. Genom denna kedjesökning hittade vi flertal intressanta författare vars forskning behandlade vårt område och som därav var aktuella för denna studie.

4.3 Sökord och sökstrategi

Då syftet med vårt examensarbete är att undersöka hur lärare bedömer i etik användes sökorden; religionsdidaktik, bedöm*, Religion OCH bedöm* Religionskunskap OCH Etik, Etik och Religionskunskapsundervis*. De svenska sökorden gav många träffar på artiklar samt läroböcker som inte var vetenskapligt granskade. Däremot fann vi dessa intressanta för vår bakgrund i denna studie. För att bredda sökningen ytterligare användes också de engelska sökorden; Assessment ethics*, Ethics education*, Ethical literacy*. På grund av att vi utökade vår sökning kunde vi finna fler artiklar som var på engelska. De flesta artiklarna på engelska inriktade sig mot den svenska läroplanen eftersom de var skrivna av svenska forskare. Sökord som återkom i funna artiklar var assessment och education. Dessa sökord har använts i olika kombinationer i de båda sökmotorerna med det booleska ordet AND. Då bedömning inom etik som tidigare nämnt är begränsat valde vi att titta på forskning som berör utmaningar med summativ respektive formativ bedömning. De sökord som användes var; Formativ OCH bedöm*, Summativ OCH bedöm*, Bedömningsformer samt Bedöm* OCH Elev*. Vi har även valt att söka efter mer generella svårigheter samt utmaningar vid bedömning i de andra samhällsorienterande ämnena. Vi har använt oss av sökorden: Prov* OCH Samhäll*. Vi fann då en avhandling som inte hade etik som utgångspunkt men dess resultat var ändå av intresse för denna studie då den behandlade utmaningar vid bedömning.

4.4 Urvalskriterier

Avgränsningarna som gjordes var att titta på vilka källor som var tillgängliga i fulltext samt var relevanta för vårt syfte och våra frågeställningar. I de fall som vi ansåg att artikelns titel stämde överens med studiens syfte lästes sammanfattningen och abstrakten. De källor som motsvarade det vi vill ta reda på valde vi att läsa i fulltext. Vi har funnit sex vetenskapliga artiklar, två doktorsavhandlingar, en rapport och tre bokkapitel som behandlar delar av våra frågeställningar. De artiklar som vi exkluderade i vår sökning berör inte den etik i religionskunskapen som vi har valt att fokusera på i denna studie.

4.5 Dataanalys

Vi båda två som är skribenter till föreliggande studie har läst samtliga källor för att sedan kunna diskutera och analysera dem. Detta för att inte skapa några missuppfattningar mellan oss samt för att kunna göra ett urval vilka artiklar, avhandlingar samt böcker som är relevanta för studien. De utvalda artiklarna, avhandlingarna och böckerna har vi sammanställt i en tabell nedanför:

Författare	År	Titel	Publikationstyp
Tobias Jansson	2011	Vad kommer på provet? Gymnasielärares provpraxis i samhällskunskap	Doktorsavhandling
Annika Lilja & Olof Franck (Red.)	2017	Teachers experiences of ethics in religious education. Assessments in ethics education.	Bokkapitel
Paul Black & Dylan Wiliam	1998	Assessment and classroom learning	Vetenskaplig artikel
Linda Allal	2013	Teachers professional in assessment: a cognitive act and a socially situated practice	Vetenskaplig artikel
Lat Blaylock	2000	Issues in achievement and assessment in religious education England	Vetenskaplig artikel
Lisbeth Gyllander Torkildsen	2016	Bedömning som gemensam angelägenhet	Doktorsavhandling
Paul Black & Dylan William	2009	Developing the theory of formative assessment	Vetenskaplig artikel
R.M Hare	1981	Moraliskt tänkande	Bokkapitel
Lisa Asp Onsjö & Johan Söderman (Red.)	2015	Kritiska perspektiv på bedömning och dokumentation	Vetenskaplig artikel

Christina Osbeck, Olof Franck, Annika Lilja, Annika Lindskog & Johan Söderman (Red.)	2015	Challenges of Assessment in Ethics. Kritiskt perspektiv på bedömning och dokumentation.	Vetenskaplig artikel
Anders Jönsson & Christina Odenstad	2014	Bedömning i SO	Bokkapitel
Rune Jönsson & Christina Odenstad	2006	Religionskunskap i årskurs 9- rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2009	Rapport

5. Resultat

I denna del av arbetet redovisas resultatet av vår litteraturstudie. Resultatet presenteras utifrån fem olika huvudrubriker där olika aspekter kring bedömning i etik lyfts fram. Först beskrivs lärarnas perspektiv på etik i skolan samt vilka svårigheter och utmaningar de stöter på vid bedömningen inom området (5.1). Vidare redogörs utformning av bedömning och prov (5.2). Sedan tydliggörs anledningar till varför bedömning sker (5.3). Därefter beskrivs användningen av de nationella proven samt vilka utmaningar lärarna upplever när de ska betygsätta elevernas prestationer i etik (5.4). Kapitlet avslutas med att lyfta fram generella svårigheter vid bedömning i samhällskunskap och utmaningar vid öppna essäfrågor (5.5).

5.1 Lärarnas beskrivningar av etik och bedömning

I en intervjustudie (Lilja) med sju lärare som undervisar i religionskunskap för årskurs 9 ställdes frågan: vad etisk kompetens betyder för lärare. I resultatet framkommer det att lärarnas svar skiljer sig något från varandra men att de har liknande synpunkter inom etik i den mening att de belyser vad eleverna ska utveckla kunskaper om. Lärarna anser att etik till stor del handlar om att ha en egen uppfattning samt åsikt om vad som är rätt och fel i en specifik situation. Det handlar också om att kunna formulera egna tankar om yttrandet i den nämnda situationen. Svårigheterna tillkommer när eleverna ska bli bedömda utifrån styrdokumentet. I kursplanen för religionskunskap har etik ett specifikt kunskapskrav som eleverna blir bedömda utefter. För att uppnå ett godkänt betyg E ska eleverna visa att de kan resonera och argumentera genom att tillämpa enkla och i viss mån resonera kring moraliska frågor. För att nå det högsta betyget A ska eleverna argumentera genom att tillämpa välutvecklade och väl uttryckta resonemang. Det är upp till varje lärare att tolka det som skiljer de olika betygskriterierna åt. Detta anses som ett problem för motsvarande bedömning av etik (Lilja, 2017, s.5ff).

De utmaningar som sex lärare i årskurs 9 uttrycker i en annan intervjustudie (Osbeck, Franck, Lilja & Lindskog) är att bedömning vid etiska kvaliteter är problematiskt eftersom instruktionerna vid bedömningen är vaga. Kunskapsområdet är inte heller tydligt framskrivet i svenskt skolsammanhang vilket bidrar till att lärarna inte är bekanta med de egenskaper som beskrivs i bedömningsinstruktionerna. Lärarna har inte själva under sin skolgång fått lära sig dessa egenskaper och de har uttryckligen inte heller utbildats inom området under

lärarutbildningen (Osbeck, Franck, Lilja & Lindskog 2015, s.40). De svårigheter som även har identifierats av uttalanden av lärarna i intervjustudien (Osbeck et al) är utmaningar i etik och svårigheter som är relaterade till medlidande för eleverna. Lärarna uttrycker också att de upplever det jobbigt när de inte kan sätta ett visst betyg på en elev då de känner en viss tvekan vid bedömning i etik. Lärare ställs inför uppdrag där de ska hjälpa eleverna att nå nödvändiga kunskaper och bedöma det specifika uppdraget samtidigt som de måste skilja dem åt. Detta visar på särskilda svårigheter inom bedömning av kunskapsområdet etik (Osbeck et al, 2015, s.32ff).

5.1.1 Två dimensioner av skolans ansvar

Kursplanen i religionskunskap har som mål att i slutet av årskurs 5 ska eleverna kunna samtala och göra personliga reflektioner kring frågor om tro, livsåskådning samt etik utifrån vardagliga situationer. Uppgifter som fanns med på de nationella proven år 1992 handlade om vardagliga situationer där eleverna skulle förhålla sig till en kamrat som fuskar samt att läraren ägnar mer tid åt vissa elever. Svaren eleverna gett bedömdes sedan utifrån om eleven utgick från handlingen i sig (regeletik), från dess effekter (effektetik) eller från personlig övertygelse (Sinnelagsetik). En fjärde kategori beskrevs som att den dolde de etiska värderingar då exempelvis eleven i fråga tagit ställning efter vad majoriteten i klassen tycker. När lärare idag bedömer elever på motsvarande uppgifter måste de utöver den undervisning de haft i de samhällsorienterande ämnena också beakta skolans uppgift att i hela sin verksamhet gestalta och förmedla vissa värden (Jönsson & Liljefors Persson, 2006, s.34f). Lilja beskriver i sin intervjustudie att etik bland annat innefattar föreställningar om hur man är en god människa och vad det kan innebära att göra gott. Denna kunskap innefattar normativa kvaliteter. Vårt samhälle vilar på värden som bedömer vad som är rätt eller fel, vilket skolväsendet enligt värdegrunden även har som uppdrag att informera eleverna om. Ett annat ansvar som svenska skolan har är att uppmuntra samt utmana eleverna till att våga ifrågasätta saker som berör deras liv. Dessa två dimensioner som innefattar att både vara en bra medmänniska baserat på specifika värden och samtidigt utmana samhället tenderar att resultera i en konflikt. De flesta lärare i intervjustudien tolkar läroplanen på samma sätt där det tydligt framkommer att det inte är elevernas åsikter som ska bedömas utan deras kompetens när det kommer till att argumentera samt resonera. När en elev har en åsikt som inte stämmer överens med värdena för det svenska skolsystemet och kan argumentera samt resonerar för sin åsikt, är detta vad som ska bedömas. Lärarna upplever detta problematiskt eftersom eleven i fråga visar på en god resonemang- och

argumentationsförmåga men samtidigt går yttrandet mot värdet av den svenska skolan. Detta leder till att läraren måste försöka förklara och få eleven att förstå värdegrunden som skolan vilar på. Lärarna ser det som sitt ansvar att förmedla värdegrunden till eleverna men det är ingenting som får ligga till grund för bedömningen i etik (Lilja, 2017, s.9).

5.1.2 Bedömning av ett moraliskt dilemma

När det kommer till bedömning av ett moraliskt dilemma på en uppgift i ett nationellt prov så framkommer det genom intervjustudien (Osbeck et al) att lärarna anser det vara svårt och det tillkommer ofta problem kring bedömning av ett sådant moment. Ett exempel på en uppgift av ett moraliskt dilemma som lyfts fram i intervjustudien som lärarna i fråga har kommenterat är:

En flicka är ombedd av några vänner att berätta för sin bästa vän att hon luktar svett samt att hon måste göra någonting åt det. Vad tycker ni att flickan ska göra och vilka konsekvenser kan hennes val innebära? (Osbeck et al, 2015, s.29)

En fråga som har diskuterats inom området är att det vid ett moraliskt dilemma inte finns något rätt eller fel utan det viktiga är att eleven ska kunna motivera samt resonera för sitt ställningstagande (Osbeck et al, 2015, s.29). När dilemmat inte innefattar några personliga värderingar underlättar det för läraren vid sin bedömning. Däremot ska bedömningen alltid fokusera på hur eleven resonerar samt reflekterar och personliga ställningstagande ska inte ligga till grund för bedömningen (Hare, 1981, s.36ff). En uppgift som ofta förekommer på de nationella proven är ett moraliskt dilemma där eleverna ska utforma en beskrivning av konsekvenser. Lärarna uttrycker att vid en sådan uppgift är det svårt för dem att veta hur utvecklande en sådan beskrivning måste vara för att kunna uppnå ett visst betyg. De problematiserar även innebörden av olika etiska begrepp och ifrågasätter vilka begrepp som är acceptabla i sammanhanget. Lärarna undrar över om de exempelvis kan godta *sulky* som ett etiskt begrepp och om det är möjligt att anse att *ashole* räknas till ett etiskt resonemang. (Osbeck et al, 2015, s.32ff).

5.2 Utformning av bedömning

Inom såväl forskningen som arbetet inom skolan lyfts två typer av bedömning fram, summativ samt formativ bedömning. De olika bedömningsformerna har varierande syften och en utmaning som beskrivs är att det ställer nyanserade krav på läraren i genomförandet (Jansson, 2011, s.17ff). I en litteraturstudie (Black & Wiliam) nämns det att den formativa bedömningens roll inom skolan utgår från återkoppling, feedback och bedömning av lärande. Eleverna motiveras i sitt lärande som en helhet då man använder formativ bedömning inom undervisningen. Helheten möjliggör att eleverna kontinuerlig ges feedback och återkoppling under hela arbetsprocessen vilket gör att de får kännedom kring vart de befinner sig kunskapsmässigt (Black & Wiliam, 1998, s.17f). En annan fråga som debatterats inom området är vikten av att läraren vid formativ bedömning för löpande anteckningar om elevernas kunskaper för att skapa underlag vid en betygsättning. Genom att lärarna redogör sina anteckningar för eleverna skapar de en djupare förståelse för vad som förväntas av dem (Black & Wiliam, 2009, s.25ff). Till skillnad från den formativa bedömningen så beskrivs det i en intervjustudie (Allal) att summativ bedömning sker i slutet av ett område där eleverna får ett betyg på deras prestationer. Detta sker vanligtvis isolerat från både kollegor samt elever vilket gör att de inte får vara en del av bedömningsprocessen (Allal, 2013, s.21f).

5.3 Bedömningens ändamål och användning

I två olika litteraturstudier (Blaylock, 2000, Gyllander Torkildsen, 2016) framskrivs det hur bedömningen kan användas. Det framkommer även vilka syften som ligger till grund för om bedömningen ska ge en sammanställning av nationella resultat, underlag för betygsättning eller återkoppling och vidareutveckling av undervisningen. Det första syftet som beskrivs vid bedömning är dess användning för att kunna göra en nationell summering av elevernas kunskapsutveckling runt om i landet. Sammanställningen används för att enkelt kunna göra en jämförelse hur landets resultat ser ut i förhållande till andra nationers resultat. Detta görs även för att på enklare sätt kunna se hur långt elevers kunskapsutveckling nått och för att kunna stödja dem vid behov (Blaylock, 2000, s.48f).

Den andra avsikten med bedömning är i summativt syfte och att ge underlag för betygsättning. Elevernas betyg sätts i årskurserna 6-9 och det betyg som sätts i årskurs 9 använder sig eleverna av för att söka vidare till andra utbildningar. Slutbetyget som sätts i årskurs 9 är ett sammanställt betyg för hela grundskolan (Blaylock, 2000, s.49).

Ett tredje ändamål som lyfts fram är elevernas perspektiv och hur de med hjälp av bedömning motiveras samt skapar ett mer meningsfullt lärande. Många elever har ett intresse samt önskan om ett visst betyg och är då i stort behov av lärarens feedback för att uppnå sina mål. Det är viktigt att skapa utrymme för gemensam dialog om bedömningens vidare syften (Gyllander, Torkildsen, 2016, s.46ff, Blaylock, 2000, s.49).

Det sista syftet med bedömning är att synliggöra vilka svagheter respektive svårigheter en elev kan tänkas ha. Detta sker ofta med hjälp av diagnoser efter ett avslutat område. Genom en diagnos kan läraren snabbt sammanställa vad eleven i fråga inte har uppfattat och därefter stödja eleven vidare i sin kunskapsutveckling. Detta innebär att läraren utvärderar elevens förmågor, färdigheter och kunskaper kontinuerligt så att rätt stöd kan ges samt ligga till grund för vidareutvecklingen av undervisningen (Blaylock, 2000, s.49).

5.4 De nationella proven i religionskunskap

Under sista terminen i årskurs 9 skriver alla elever från februari fram till maj nationella prov i grundämnena samt ett samhällsorienterande- eller naturorienterande ämne. I en litteraturstudie (Asp Onsjö) beskrivs det att de nationella proven har två huvudsakliga syften, dels skrivs proven samtidigt på alla skolor runt om i Sverige för att ge samtliga elever samma förutsättningar och möjliggöra för en likvärdig bedömning. Det andra syftet med proven är att de ska ge underlag för betygsättning av elevernas resultat och prestationer (Asp Onsjö, 2015, s.10f). Fyra månader av den sista terminen i grundskolan fokuseras framförallt på de nationella proven vilket innebär att de betygen som sätts har en betydande del inför slutbetyget. Med de nationella proven tillkommer också en bedömningsmatris som används för att öka lärarens bedömningsförmåga. Många lärare i intervjustudien (Lilja) upplever matrisen som ett bra stöd samt underlag vid bedömning av proven. Svårigheterna som tillkommer vid bedömning är i etik då lärarna själva måste tolka matrisen och avgöra vad som krävs för ett lägre respektive högre betyg (Lilja, 2017, 7f). Vilket betyg en elev får på det nationella provet i etik beror på hur väl de argumenterar och resonerar kring en uppgift. För betyget E krävs det att eleven enkelt

resonerar och argumenterar och för att uppnå betyget A krävs det att eleven väl argumenterar och resonerar. Matrisen för de nationella proven ger lärarna stöd för hur de ska bedöma, men den största delen kring bedömning för de olika betygsnivåerna måste läraren själv tolka (Lilja, 2017, s.9). Många erfarna lärare i intervjustudien (Osbeck et al) upplever svårigheter som är relaterade till de kvaliteter som bedömningsinstruktionerna ger. En stor utmaning lärare har är att tyda innebörden av etiska begrepp samt vilka begrepp som kan godtas som andra liknande begrepp. Ett stort dilemma lärarna anser med etiska begrepp är hur specifika begreppen måste vara samt hur många vardagliga ord som kan godtas i argumenten och resonemangen om en uppgift. Instruktionerna som ges genom bedömningsmatrisen har inte några tydliga svar på dessa frågor vilket gör det problematiskt för lärarna då många inte har några tidigare kunskaper inom denna fråga (Osbeck et al, 2015, s.32ff).

5.5 Utmaningar vid bedömning av öppna essäfrågor

Jansson har gjort en intervjustudie med gymnasielärare som undervisar i samhällskunskap. Bedömning i etik är inte en utgångspunkt i studien men dess resultat är ändå av intresse då essäfrågor är en relevant del av undervisningen i etik. I studien poängteras brist på forskning i bedömning för samtliga samhällsorienterande ämnen. I den svenska skolan är läroboken en viktig grund för undervisningen i de samhällsorienterande ämnena. Dessa böcker är faktabaserade och förmedlar en färdig kunskapssyn. Genom att enbart använda sig av dessa böcker hindras eleverna till att utveckla egna åsikter och ställningstaganden. Proven utformas vanligtvis efter undervisningen vilket framförallt blir fokuserat på faktakunskap eftersom undervisningen bygger på läroböckerna. Essäfrågor och problemlösande frågor undviks gärna av lärare i intervjustudien då de anses vara mer svårbedömda eftersom det kan finnas mer än ett godtyckligt svar. Användningen av öppna essäfrågor kan även upplevas problematiskt med tanke på likvärdigheten då det är svårt att nå samsyn mellan lärare vid betygsättningen. Läroplanen i de samhällsorienterande ämnena inriktar sig framförallt på att eleverna ska utveckla förmågor som att förstå och tillämpa. Den inriktar sig också på förmågan att kunna tolka och analysera vilket däremot kräver en annan inriktning på bedömningarna (Jansson, 2011, s.17f).

6. Diskussion

I denna del kommer vi att diskutera studiens resultat. Kapitlet inleds med en metoddiskussion där metodens relevans diskuteras, litteraturöversiktens trovärdighet samt hur materialet har analyserats av oss som skribenter (6.1). Vidare analyseras och diskuteras resultatet av studien där vi kommer lyfta fram våra egna åsikter om bedömning i etik (6.2). Avslutningsvis presenteras vår slutsats av denna studie och vi diskuterar även fortsatt forskning inom bedömning i etik (6.3).

6.1 Metoddiskussion

En litteraturstudie är en relevant metod att använda sig av för att få en överblick av befintlig forskning inom det valda området (Friberg, 2012, s.44). Syftet med vår studie var att undersöka hur lärare bedömer i etik och när vi tittade på tidigare forskning fann vi litteraturstudier som även behandlade intervjuer med lärare. Detta har av oss upplevts positivt eftersom det har bidragit till att vi fått ta del av lärarnas syn och tolkning av sina egna upplevelser om olika bedömningssituationer i etik.

Studiens trovärdighet hade kunnat öka genom att inte endast göra en litteraturstudie utan även intervjuat aktiva lärare. Hade vi kombinerat dessa i vår studie kunde det bidragit till ett mer utförligt resultat. Resultatet kan ändå anses vara godtagbart då det besvarar studiens syfte. Forskning kring bedömning i etik för årskurs 4-6 är tämligen nytt och vi har därför tvingats till att bredda vårt sökningsfält. Vi sökte därför på generella svårigheter kring bedömning i samhällsorienterande ämnen samt olika bedömningsformer. Vi har i vår informationssökning använt oss av databaserna primo och ERIC samt varit i kontakt med forskare inom området där vi fått tagit del av forskning som då ännu inte hade publicerats. Det forskningsmaterial vi fick ta del av var ett bokkapitel som har varit till stor hjälp under vårt arbete då mycket av vårt resultat baseras på denna. Därifrån har vi sedan använt oss av deras referenser för att finna andra relevanta publikationer. Ingen databas är heltäckande och därför stärks arbetets pålitlighet vid användning av flera databaser. Det kan ses som en styrka att vi använt oss av två databaser samt kedjesökningar, men hade ytterligare en databas använts hade resultatets trovärdighet ökat ännu mer. Antalet vetenskapliga artiklar, doktorsavhandlingar samt bokkapitel skapar däremot ett tillräckligt resultat som besvarar studiens frågeställningar. Vid informationssökningen lästes

alltid abstrakten eller sammanfattningarna för att se om källan var relevant för vår studie. Därefter analyserades källorna och kategoriserades för att få en sammanhängande text. Vid inläsningen av texterna vi valde ut lästes samtliga källor av oss båda för att öka pålitligheten. Litteraturstudiens resultat är överförbart till Sverige då källorna som ligger till grund för studien främst är gjorda av svenska forskare. Däremot anses resultatet inte vara lika överförbart till andra länder där kursplanerna inte behandlar existentiell etik. Det har ännu inte gjorts så mycket forskning om bedömning i etik och en del av den forskning som har gjorts har ännu inte publicerats. Detta anser vi har varit ett problem för oss i vårt sökande och skrivande. Trots begränsad tid samt svårigheter kring att hitta forskning anser vi inte att resultatets trovärdighet har påverkats.

6.2 Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka hur lärare bedömer eleverna i etik. I resultatet framkommer det att lärarna i intervjustudien (Osbeck et al, 2015) inte är bekanta med de egenskaper som beskrivs i bedömningsinstruktionerna för kunskapsområdet etik. De har inte själva under sin skolgång fått lära sig dessa egenskaper och har inte heller utbildats inom området under lärarutbildningen (Osbeck et al, 2015, s.40). Under vår utbildning på lärarprogrammet vid Jönköping universitet deltog vi i en kurs på fem veckor i religionskunskap. Etik behandlades relativt ytligt och det fokuserade främst på olika undervisningsstrategier, men däremot inte på hur det ska bedömas. Vi har under våra två senaste VFU- perioder haft svårigheter i att definiera vad som ska bedömas i etik och hur man ska gå tillväga. Vi upplevde att våra handledare gav oss vaga förklaringar på frågan hur bedömningen ska utföras. Detta kan peka på att både aktiva samt blivande lärare bör ges mer kunskap inom bedömning och betygsättning.

I kursplanen för religionskunskap har etik ett specifikt kunskapskrav som eleverna blir bedömda utefter. Svårigheter uppstår när eleverna ska bli bedömda utifrån styrdokumentet då läraren i intervjustudien (Lilja) menar på att de måste tolka det som skiljer de olika betygsriterierna åt. För att uppnå ett godkänt betyg E ska eleverna visa att de kan resonera och argumentera genom att tillämpa enkla samt i viss mån resonera kring moraliska frågor. För att nå det högsta betyget A måste eleverna gå från enkla resonemang till välutvecklade (Lilja, 2017, s.5ff). De skillnader som beskrivs kring de olika betygsriterierna inom etik anser vi är vaga vilket bidrar till att det blir svårt för lärare att bedöma. Eftersom att alla lärare är olika individer tror vi att de tolkningar som görs av betygsriterierna inte blir detsamma. Detta anser vi som

ett problem då det leder till att bedömningarna av eleverna inte blir likvärdiga. Det eleverna ska bli bedömda på är deras kompetens när det kommer till att argumentera samt resonera.

Den svenska skolan vilar på värden som bedömer vad som är rätt och fel. När en elev har en åsikt som inte stämmer överens med de värden men kan argumentera för sin åsikt, är detta vad som ska bedömas (Lilja, 2017, s.9). Vi anser att det kan bli problematiskt eftersom lärare har ett ansvar att förmedla dessa värden till eleverna men samtidigt är det inget som får påverka bedömningen i etik. Vi tycker att det är viktigt att poängtera att bedömningen ska baseras på elevernas förmåga att resonera och bortse från om yttrandet går mot värdet av den svenska skolan.

Ett syfte som lyfts fram i litteraturstudien (Asp Onsjö) angående de nationella proven är att ge alla elever samma förutsättningar och möjliggöra för en likvärdig bedömning (Asp Onsjö, 2015, s.10). Med de nationella proven tillkommer en bedömningsmatris som samtliga lärare ska förhålla sig till. När bedömning sker i etik krävs det av lärarna att de själva tolkar matrisen för vad som krävs för de olika betygsnivåerna då dessa är vagt beskrivna (Lilja, 2017, s.7f). Vi anser att tanken med de nationella proven är bra då de förespråkar en likvärdig bedömning eftersom att samtliga elever skriver proven samtidigt runt om i landet. Däremot när det kommer till etik blir detta problematiskt med tanke på att bedömningsmatrisen inom detta området är tolkningsbar. Vi anser att detta medför en icke likvärdig bedömning då lärare kanske inte tolkar matrisen likadant. Med tanke på att matrisen är tolkningsbar tror vi att den ger utrymme till lärarnas personliga ställningstaganden, vilket kan påverka det slutgiltiga betyget av de nationella proven i religionskunskap. Eftersom de nationella proven är avsedda för att alla elever ska bli rättvist bedömda anser vi att matrisen inte får vara tolkningsbar på något område. Vi ställer oss ändå frågan om det ens är möjligt att konstruera en icke tolkningsbar matris då elevernas prestationer måste tolkas in i matrisen. Vi tror därför att det kan vara svårt att skapa en matris som stämmer överens med alla elevers svar då detta inte går att förutspå i förväg. När det kommer till området etik anser vi däremot att bedömningsmatrisen kan utvecklas och därmed bli mindre tolkningsbar med tanke på att det inte framkommer i matrisen vad som räknas som etiskt resonemang samt etiska begrepp.

En fråga som har diskuterats inom området etik gällande moraliskt dilemma är att det inte finns något rätt eller fel svar. Elevernas personliga ställningstaganden ska inte ligga till grund för bedömningen utan det ska alltid fokuseras på hur eleverna resonerar samt argumenterar. En

utav de utmaningar som lärare poängterar i intervjustudien (Osbeck et al) är svårigheter som är relaterade till medlidande för eleverna (Osbeck et al, 2015, s.37f). Beroende på hur lärare är som personer tror vi att de kan anse det jobbigt att bedöma moraliska dilemman som innefattar personliga ställningstagande hos eleverna. Detta eftersom det kan finnas personliga anledningar till att en elev uttrycker sig på ett visst sätt. Eleven kan exempelvis ha en tro, komma från en annan kultur eller ha tuffa hemförhållanden. Lärare som jobbar i årskurs 4-6 får vanligtvis en nära relation till sina elever vilket vi tror bidrar till att vissa lärare känner stort medlidande för sina elever vid bedömning av ett moraliskt dilemma.

Inom litteraturstudien (Black & Wiliam) lyfts två typer av bedömning fram, formativ samt summativ bedömning. Den formativa bedömningens roll i skolan utgår ifrån återkoppling, feedback och bedömning av lärande. Användningen av formativ bedömning sker som en helhet av undervisningen vilket då också öppnar upp för att eleverna kontinuerligt ska ges feedback och återkoppling under hela arbetsprocessens (Black & Wiliam, 1998, s.17f). Vi anser att det kan vara svårt för en lärare att samtidigt som lektionen pågår komma ihåg vad alla elever har presterat. Det kan bli problematiskt för läraren att hinna med att föra anteckningar om elevernas arbete under lektionens gång parallellt med att leda undervisningen. Det krävs också av läraren att finnas där och hjälpa eleverna om de behöver stöd. Vi anser att formativ bedömning är en bra bedömningsform men att den är tidskrävande och det kan vara svårt för läraren att hinna med alla moment. Till skillnad från den formativa bedömningen framgår det i litteraturstudien (Allal) att summativ bedömning sker i slutet av ett område. Detta exkluderar eleverna från att vara en del av bedömningsprocessen (Allal, 2013, s.21f). Vi anser att den summativa bedömningen bör ske i samspel med den formativa och detta för att öppna upp till ett kollegialt samt elevnära arbete. Den summativa bedömningen som sker i slutet av ett kunskapsområde i form av ett slutprov underlättar givetvis lärarens arbete vid en senare betygsättning. I etik anser vi inte att det är möjligt att endast använda sig av den summativa bedömningen vilket kräver mer arbete av läraren.

Essäfrågor och problemlösande frågor undviks gärna av lärare i intervjustudien (Jansson) då de anses vara mer svårbedömda eftersom det är mer öppna frågor och det kan då finnas mer än ett godtyckligt svar. Användningen av öppna essäfrågor kan upplevas problematiskt med tanke på en likvärdig bedömning då det är svårt att nå en samstämmighet mellan lärare när det kommer till att ge elever ett visst betyg (Jansson, 2011, s.18f). Etik baseras inte på faktakunskap i den utsträckningen som många andra ämnen inom skolan och kräver därför en undervisning där

lärare använder sig av mer öppna essäfrågor. Vi tror att detta är en stor anledning till varför inte lika många skriftliga prov utformas i etik. Detta innebär att lärarna inte får lika mycket underlag vid en betygsättning inom detta området, vilket vi förmodar är en bakomliggande orsak till att lärare inte alltid är överens vid en betygsättning av sina elever.

6.3 Slutsats

Vårt förhållningssätt till denna studie har delvis varit problematisk och svårhanterlig eftersom vi upplever det svårt att finna forskning som rör bedömning i religionskunskap i etik. Vi har därför tagit del av forskning som gränsar till vårt valde område för att kunna sammanställa och koncentrera den data som vi ansåg oss behöva. Genom vår studie har vi kommit fram till att bedömning i etik kan upplevas svårt på grund av att lärare själva måste tolka de olika bedömningskriterierna för ett visst betyg. Det vi har reagerat på under arbetet är att aktiva lärare visar på bristande kunskaper samt känner en viss osäkerhet när det kommer till betygsättning i etik. Detta är något vi kan relatera till då vi känner att vi inte fått tillräckligt med undervisning i vår utbildning om bedömning i etik. Vi anser därför att mer forskning inom området är nödvändigt för att förändra de utmaningar som idag finns för lärare. Vi vet att mer forskning inom en snar framtid kommer att publicerats vilket vi tror kommer hjälpa lärare att besvara många av deras frågor. Vi hoppas även på att mer forskning kommer bidra till att bedömning i etik och de utmaningar samt svårigheter som lärare upplever kommer få mer uppmärksamhet i lärarutbildningen. Vidare skulle det vara i vårt intresse att utveckla ett arbetsområde som baseras på den här studiens resultat om bedömning i etik. Genom att använda oss av denna studiens utgångspunkter kan forskningen bidra till att lärares kunskaper utvecklas och de får mer konkreta svar på hur bedömning i etik kan utformas.

Referenser

Allal, L. (2013). *Teachers' professional judgement in assessment: a cognitive act and a socially situated practice*. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* 20:1.

Tillgänglig:

<http://www.tandfonline.com/bibl.proxy.hj.se/doi/pdf/10.1080/0969594X.2012.736364?needAccess=true>. (Hämtad: 2017-02-16)

Asp Onsjö, L. Söderman, J (Red.). (2015). *Kritiska perspektiv på bedömning och dokumentation*. Göteborg: Educare.

Black, P. & Wiliam, D. (1998). *Assessment and classroom learning*. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* (Vol. 5.1). Tillgänglig:

<http://www.tandfonline.com/bibl.proxy.hj.se/doi/abs/10.1080/0969595980050102>

(hämtad: 2017-02-16).

Black, P. & Wiliam, D. (2009). *Developing the theory of formativet assessment*. *Educ Asse Eval Acc* 21:5-31. Tillgänglig:

http://search.proquest.com/bibl.proxy.hj.se/docview/201522988?OpenUrlRefId=info:xri/sid:p_rimo&accountid=11754 (Hämtad: 2017-02-16).

Blaylock, Lat. (2000). *Issues in achievement and assessment in religious education England*. *British Journal of Religious Education* (Vol 23, 2000). Tillgänglig:

<http://www.tandfonline.com/bibl.proxy.hj.se/doi/abs/10.1080/0141620000230106>

(Hämtad: 2017-02-27).

Franck, O & Löfstedt, M. (2015). *Etikdidaktik- Grundbok om etikundervisning i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Franck, O, Osbeck, C & Brömssen, K. (2016). *Religioner, livsåskådningar och etik- För lärare årskurs 4-6*. Malmö: Gleerups.

- Franck, O. (2013). *Samhällsämnenas didaktik- årskurs 4-6*. Lund: Studentlitteratur.
- Friberg, F. (2012). *Dags för uppsats, vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur.
- Gyllander Torkildsen, L. (2016). *Bedömning som gemensam angelägenhet*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hare, R.M. (1981). *Moraliskt tänkande*. Stockholm: Thales.
- Jansson, T. (2011). *Vad kommer på provet? Gymnasielärares provpraxis i samhällskunskap*. Karlstad: Karlstad University Studies. Tillgänglig: <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:380888/FULLTEXT02.pdf> (Hämtad: 2017-03-02).
- Jönsson, A & Odenstad, C. (2014). *Bedömning i SO*. Malmö: Gleerup.
- Jönsson, R & Liljefors- Persson, B. (2006). *Religionskunskap i årskurs 9- Rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03)*. Malmö: Malmö högskola.
- Lilja, A & Franck, O (Red.). (2017). *Teachers' experiences of ethics in religious education. Assessment in ethics education*. USA: Springer.
- Osbeck, C, Franck, Lilja, A, Lindskog, A & Söderman J (Red.). (2015). *Challenges of assessment in ethics- Teachers reflections when assessing national tests. Kritiska perspektiv på bedömning och dokumentation*. Malmö: Educare.
- Prop. 2008/09:87. *Tydligare mål och kunskapskrav - nya läroplaner för skolan*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/49b72a/contentassets/bef10529971f473599748d7a8843970e/tydligare-mal-och-kunskapskrav---nya-laroplaner-for-skolan-prop.-20080987> (Hämtad: 2017-01-30).
- Skolverket (2016). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011a). *Kommentarmaterial till kursplanen i religionskunskap*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011b). *Kunskapsbedömning i skolan- praktis, begrepp, problem och möjligheter*. Stockholm: Skolverket.

Bilagor

Författare Titel Publikationsår Databas Land Tidskrift	Syfte	Design Urval Datainsamling	Resultat
Tobias Jansson Vad kommer på provet, 2011 Primo Sverige Doktorsavhandling	Syftet med studien är att undersöka olika bedömningsmetoder inom samhällskunskapen. Eftersom det finns brist på tidigare forskning studeras även generella bedömningsmetoder för SO.	Det är en kvalitativ studie där samhällskunskapslärare som arbetar inom gymnasieskolan har blivit intervjuade.	Resultatet visade att det inte finns så mycket tidigare forskning om olika bedömningsmetoder inom samhällskunskap. Det framgår också att lärarnas kunskaper skiljer sig åt när det kommer till bedömning av sina elever.
Paul Black & Dylan Wiliam Assessments And Classroom Learning, 1998 ERIC England Vetenskaplig artikel	Syftet med studien är att undersöka hur formativ bedömning fungerar i ett klassrumsklimat.	Det är en litteraturstudie där tidigare forskning kring formativ bedömning har studerats.	Resultatet visade att formativ bedömning hjälper eleverna i sin kunskapsutveckling samt motiverar dem.
Annika Lilja Teachers Experiences Of Ethics In Religious Education, 2017 Kedjesökning Sverige	Syftet med studien är att beskriva lärarnas erfarenheter om etik och nationella provens betydelse för etikundervisningen samt hur de bedömer elevernas förmågor inom etikområdet med hjälp av dessa.	Det är en kvalitativ intervjustudie där sju religionslärare för årskurs 9 blivit intervjuade angående bedömning inom etik.	Resultatet visade att lärarna i studien upplever svårigheter vid bedömning inom etikområdet då matrisen som tillkommer vid de nationella proven är tolkningsbar.

Bokkapitel			
Linda Allal Teachers Professional In Assessment, 2013 Primo Schweiz Vetenskaplig artikel	Syftet med studien är att presentera lärarnas åsikter inom området av summativ bedömning.	Det är en intervjustudie där tio verksamma lärare för årskurs 6 har intervjuats.	Resultatet visar att summativ bedömning sker i slutet av ett kunskapsområde och att ett vanligt utförande är ett prov eller test.
Lat Blaylock Issues In Achievement And Assessment In Religious Education In England, 2000 Primo England Vetenskaplig artikel	Syftet med studien är att lyfta fram syftet med bedömning inom religion.	Det är en litteraturstudie där tidigare forskning inom området har granskats.	Resultatet visar på att bedömning inom religion sker i flera olika syften.
Lisbeth Gyllander Torkildsen Bedömning som gemensam angelägenhet, 2016 Primo Sverige Doktorsavhandling	Syftet med studien är att beskriva syftet med bedömning inom skolan.	Det är en litteraturstudie där tidigare forskning har granskats.	Resultatet visar att bedömning sker i flera olika syften.

<p>Paul Black & Dylan Wiliam</p> <p>Developing In Theory Of Formative Assessment, 2009</p> <p>ERIC</p> <p>England</p> <p>Vetenskaplig artikel</p>	<p>Syftet med studien är att undersöka hur lärare använder sig av formativ bedömning inom skolan.</p>	<p>Det är en kvantitativ litteraturstudie där de utgått från sina tidigare forskningsresultat inom området.</p>	<p>Resultatet visade att formativ bedömning är en del av undervisningen och att det skapar underlag för betygsättning. Eleverna får en djupare förståelse för vad som förväntas av dem.</p>
<p>R.M Hare</p> <p>Moraliskt tänkande, 1981</p> <p>Biblioteket</p> <p>England</p> <p>Bokkapitel</p>	<p>Syftet är att titta på olika nivåer av moraliskt tänkande för eleverna. De undersöker vad ett moraliskt dilemma innebär & svårigheter vid bedömning.</p>	<p>Det är en kvantitativ litteraturstudie där tidigare forskning om moraliskt tänkande undersöks.</p>	<p>Resultatet visar att moralisk tänkande är någonting som utförs i samförstånd och att varje individ måste ta ansvar för sin del.</p>
<p>Lisa Asp Onsjö</p> <p>Kritiska perspektiv på bedömning och dokumentation, 2015</p> <p>Kedjesökning</p> <p>Sverige</p> <p>Vetenskaplig artikel</p>	<p>Syftet med studien är att undersöka hur lärare går tillväga vid bedömning, betygsättning, prov och dokumentation på elevers prestationer.</p>	<p>Det är en kvantitativ litteraturstudie där de nationella proven har granskats samt tidigare forskning inom ämnet.</p>	<p>I resultatet framkommer det att bedömning inom svensk skola har fått en allt mer prioriterad position genom utökade prov och kontrollinsatser.</p>
<p>Anders Jönsson & Christina Odenstad</p> <p>Bedömning i SO, 2014</p> <p>Biblioteket</p> <p>Sverige</p> <p>Bokkapitel</p>	<p>Syftet med boken är att diskutera vilka aspekter som ska bedömas i förhållande till de förmågor som beskrivs i kursplanerna för SO.</p>	<p>En litteraturstudie där tidigare forskning om bedömningsfrågor har granskats samt utarbetat bedömningsmaterial för Skolverket.</p>	<p>I resultatet framkommer det hur formativ bedömning kan genomföras för att hjälpa eleverna att nå de olika kunskapskraven. Hur man kommunicerar förväntningar till eleverna, ger återkoppling samt kamratbedömning.</p>

<p>Rune Jönsson & Bodil Liljefors Persson</p> <p>Religionskunskap i årskurs 9, 2006</p> <p>Kedjesökning</p> <p>Sverige</p> <p>Rapport</p>	<p>Syftet med rapporten är att undersöka i hur hög grad eleverna uppfyller de mål som formulerats för ämnet religionskunskap i årskurs 9.</p>	<p>Det är en första presentation av material med anknytning till religionskunskapsämnet som samlades in i samband med genomförandet av hela den nationella utvärderingen 2003.</p>	<p>Undersökningens resultat visar på att eleverna har brister i kunskaper om religion. Inom etikområdet visar eleverna att de har ett uttalat etiskt tänkande och kan föra resonemang om rätt och orätt. Religionsämnet har en särskild uppgift att skapa en arena för möten mellan människors livstolkningar och erfarenheter från olika kulturer.</p>
<p>Christina Osbeck, Olof Franck, Annika Lilja & Annika Lindskog</p> <p>Challenges of Assessment In Ethics - Teachers Reflections When Assessing National Tests, 2015</p> <p>Kedjesökning</p> <p>Sverige</p> <p>Vetenskaplig artikel</p>	<p>Syftet med studien är att diskutera utmaningar i att bedöma elevers kunskaper inom området etik.</p>	<p>Det är en intervjustudie där sex verksamma lärare i årskurs 9 har intervjuats.</p>	<p>I resultatet beskrivs det etiska fältet som vagt och otydligt samt att bedömningen av elevers insatser blir i detta sammanhang komplicerat.</p>